BRAUC JŪRĀ KUĢI

SHOUT
SHARE
IT

Annotation

Svjatoslavs Saharnovs
Brauc jūrā kuģi
Par karavelām, ledlaužiem un citiem kuģiem pastāstījis Svjatoslavs Saharnovs
«Gribu visu zināt»
Ērika Benjaminsona un Borisa Kištimova zīmējumi
Rīga «Liesma» 1981

Плывут по морям корабли*
Рисунки Эрике Беиьяминсоиа и Борисе Кыштымом Рассказал про каравеллы, ледоколы и другие корабли Святослав Сахарное Москва «Детская литература» 1976
=Рига «Лиесма» 1981 На латышском языке Серия «Хочу всё знать»
Перевод с русского Э. Авдеева
No krievu valodas tulkojis Ēriks Avdejevs
Pirmsskolas vecuma bērniem
Redaktore E. Marjutina. Mākslinieciskais redaktors A. Sprūdis Tehniski redaktore L. Engere. Korektore I Sakse.
Nodota salikšanai 17.07.80. Parakstīta iespiešanai 18.06.81. Formēts 60x100/8. Ofseta papīrs № 1. Žurnālu cirstā garnitūra. Ofsetspiedums. 3,33 uzsk. iespiedi.; 23,31 uzsk. kr. nov.; 3,79 izdevn. I. Metiens 45 000 eks. Pasūt. № 978. Cena 30 kap. Izdevniecība «Liesma», 226047 Rīgā, Padomju bulv. 24. Izdevn. № 11 /30736,*r* B-581. Iespiesta Latvijas PSR Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejas Rīgas Paraugtipogrāfijā, 226004 Rīgā, Vienības gatvē 11.
O Tulkojums latviešu valodā, «Liesma», 1981 C Издательство «Детская литература», 1976

•
• LIELO ATKL Ājumu LAIKS
• KĀ IZVEIDOJAS KRIEVU FLOTE
• NEVEIKSMĪGAIS «GREITS ISTERNS»
• K Ā uzbŪvĒja apaĻu kuĢi
• L ĪnijkuĢis «marats»
• KĀ TRANSPORTĒJA ZILOŅUS
• LEDLAUZIS «KRASINS»

Svjatoslavs Saharnovs

Brauc jūrā kuģi

.

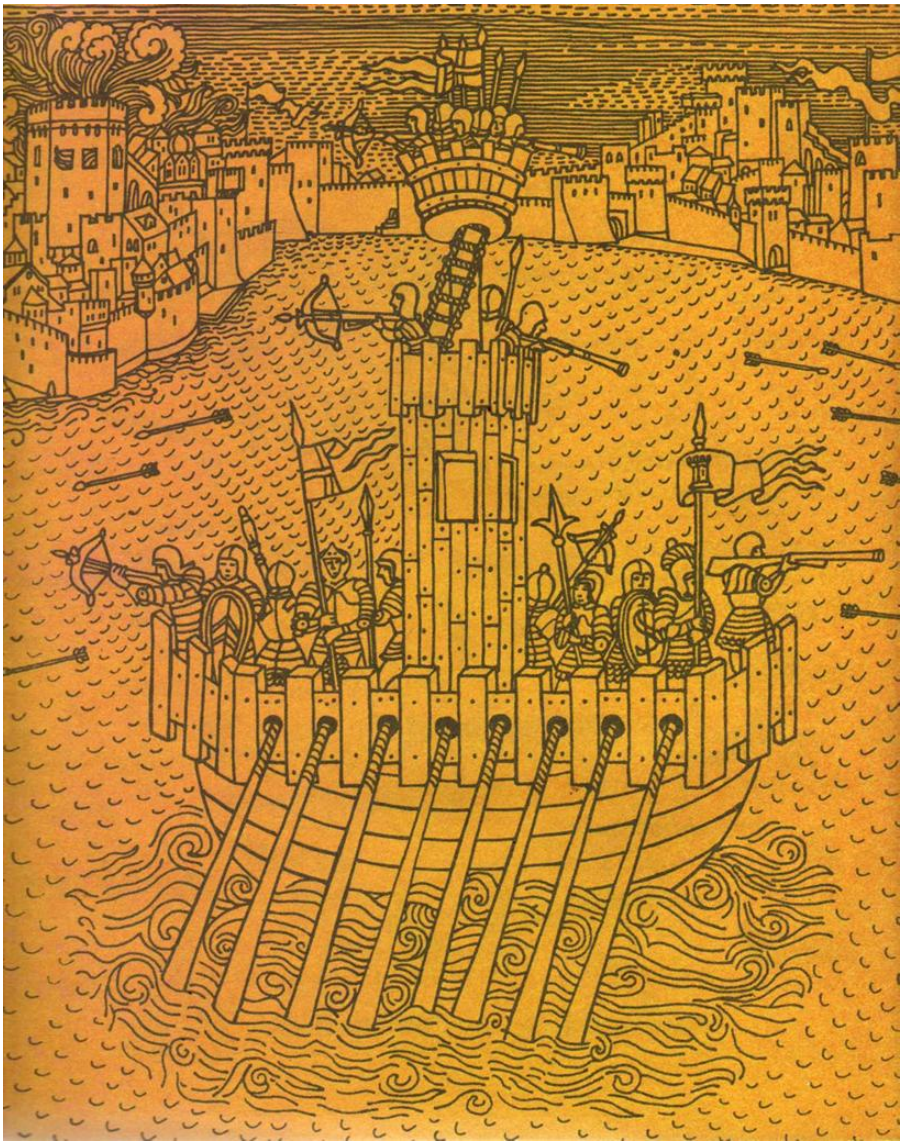

kas ir kuģu priekšteči? Baļķi. Cilvēks nocirta koku. Apcirta žaus. Izgreba stumbrā dobumu. Nolaida ūdenī, iesēdās un brauca. Piekusa airēdams — izgudroja buras.

—

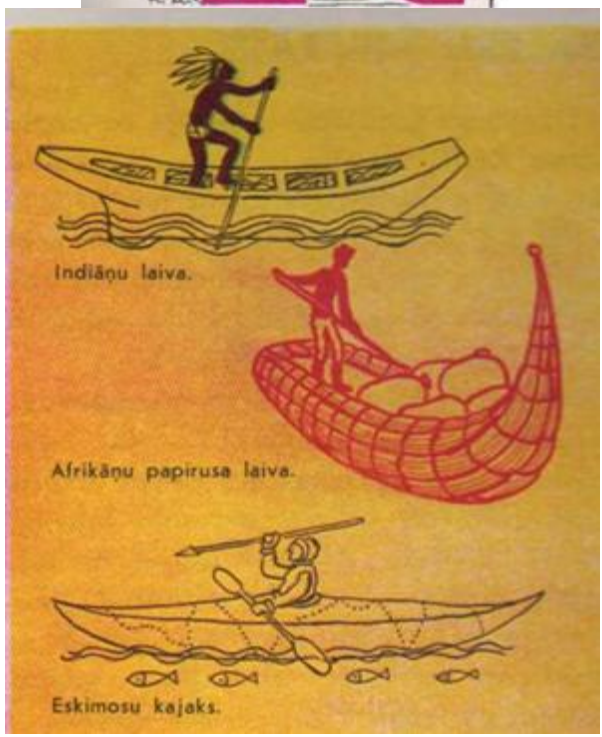

Bet vai tad ar laivu var tālu aizbraukt?

— Un kā vēl! Drosminiekam jūra nav šķērslis.

ZĒGEĻLAIVA

r

Stindzinoši auksta jūra. Mākoņos atmirdz gaiši saules zaķīši — tie ir jūrā peldošo ledusgabalu atspulgi debesīs.

Gar stāvu krastu peld mazs kuģītis — tā ir zēģellaiva. Piejūras iedzīvotāji izbraukuši medībās. Laivas priekšgalā stāv mednieks, pakaļgalā — stūrmanis. Mednieks ir ļoti acīgs, taču stūrmanis — vēl acīgāks.

— Paklau, Markel, vai tie tur krastmalā nav zvēri?

Patiešām — zvēri. Uz akmeņiem guļ milzīgi sarkani ķermeņi kā gaļas blāķi. Kakli nav samanāmi, bet no ūsainās lūpas apakšas rēgojas ilkņi. Valzirgi! Mednieku brigāde sāk rosīties, sakārtoties. Cits salūko rungu, cits auklu, cits cirvi. Zēģellaiva zogas tuvāk krastam.

Pēkšņi virs jūras savelkas tumšpelēks mākonis. Sagriežas balts virpulis. Snieg! Stundas laikā vasara ir pārvērtusies par ziemu. Mākonis drīz vien aizpeld, bet arī valzirgu vairs nav. Tie nozuduši. Tikai mazais kuģītis vēl joprojām peld.

GALERU AIRĒtĀjs

Džovanni sagūstīja Venēcijā uz tirgus laukuma. Kāds izraisīja kautiņu ar zaldātiem — un visus aizturētos tiesnesis nosūtīja uz galerām. Džovanni un vēl divus citus arestētos ar kopēju dzelzs ķēdi piekala pie sola. Pa trijiem viens airis, viena ķēde, viena bļoda. Viens

klēpis siena — gulēšanai…

Pēc nedēļas galeru flote nonāca līdz ienaidnieka cietoksnim. Galeras sakārtojās puslokā un pēc komandas triecās uzbrukumā. Tām pretī no cietokšņa sienas lidoja bultu spiets. «Ātrāk! Ātrāk!» Džovanni un viņa biedri airēja, cik spēka — viņus taču steidzināja ar pātagu sitieniem. Pēkšņi sekoja grūdiens, brīkšķis, kliedzieni: galera uzskrēja uz sēkļa. Aiz borta gāzās cilvēki, vairogi, nolūzušie airi… Tad Džovanni ieraudzīja, ka viņu sols ir ieplīsis un ķēdes gals pasprucis vaļā. Pacēluši ķēdi virs galvām, trīs airētāji pārlēca pāri bortam.

Naktī pamestā smēdē viņi atsvabinājās no savām važām un, paspieduši cits citam roku, izšķīrās. Tā Džovanni atgriezās Itālijā.

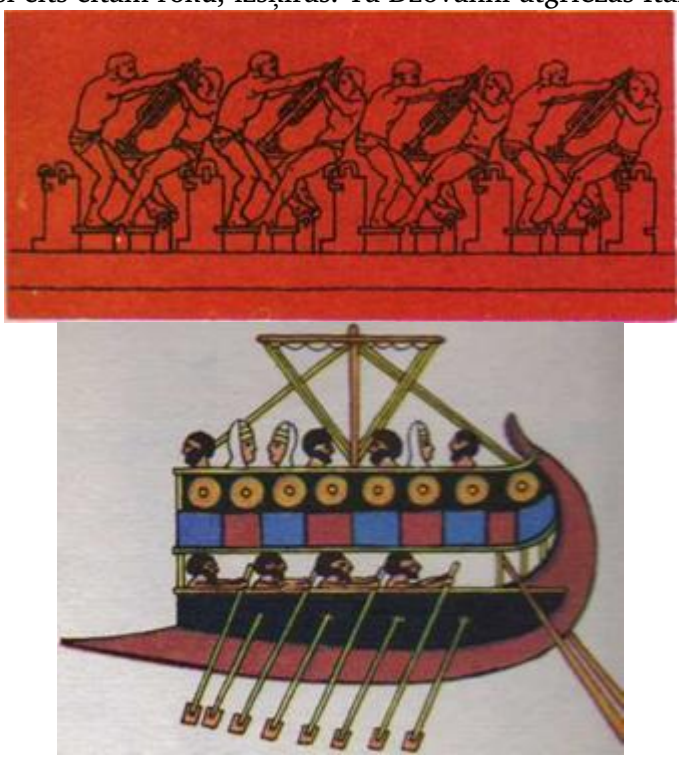

Venēciešu airu galera. Buras izmantotas tikai tad, ja bijis ceļavējš.

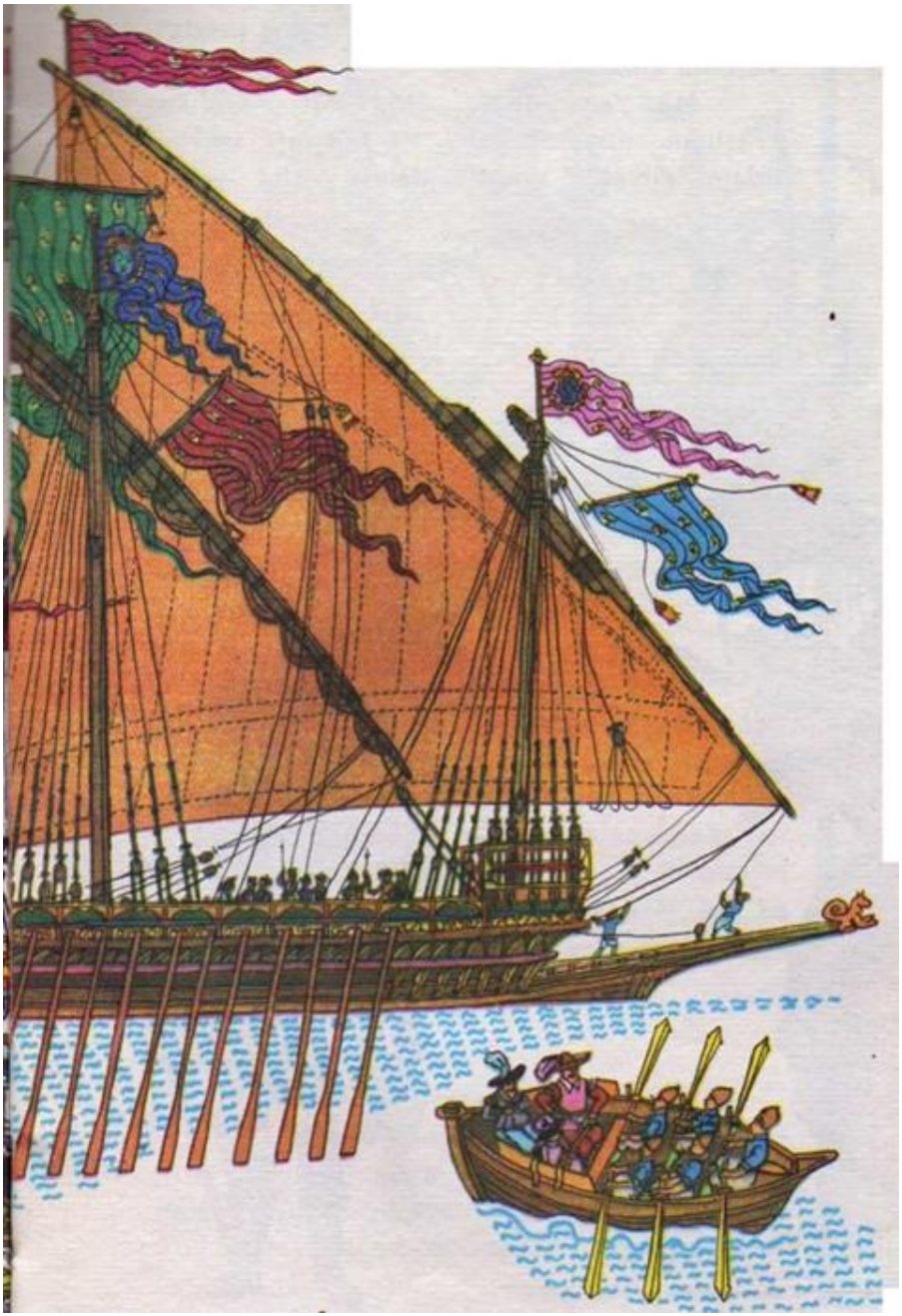

Asīriešu airu kuģis.

Ēģiptiešu airu kuģis ar burām.

Grieķu kaujas kuģis.

LIELO ATKL Ājumu LAIKS

Spāņu burukuģis-karavela.

Kādreiz kuģi ceļoja gadiem. Ģimenes ilgi gaidīja jūrniekus mājās.

Beidzot kuģis atgriežas. Uz klāja stāv paretināta komanda, viļņi ielauzuši bortu, balo satrunējušās buras… Toties netrūkst piedzīvojumu stāstul

—

Mēs aizkuģojām līdz pat Amerikas krastiem. Jūs neticēsiet — tur mīt sarkanādaini cilvēki! Viņiem daudz zelta — kā smilšu.

Galeons.

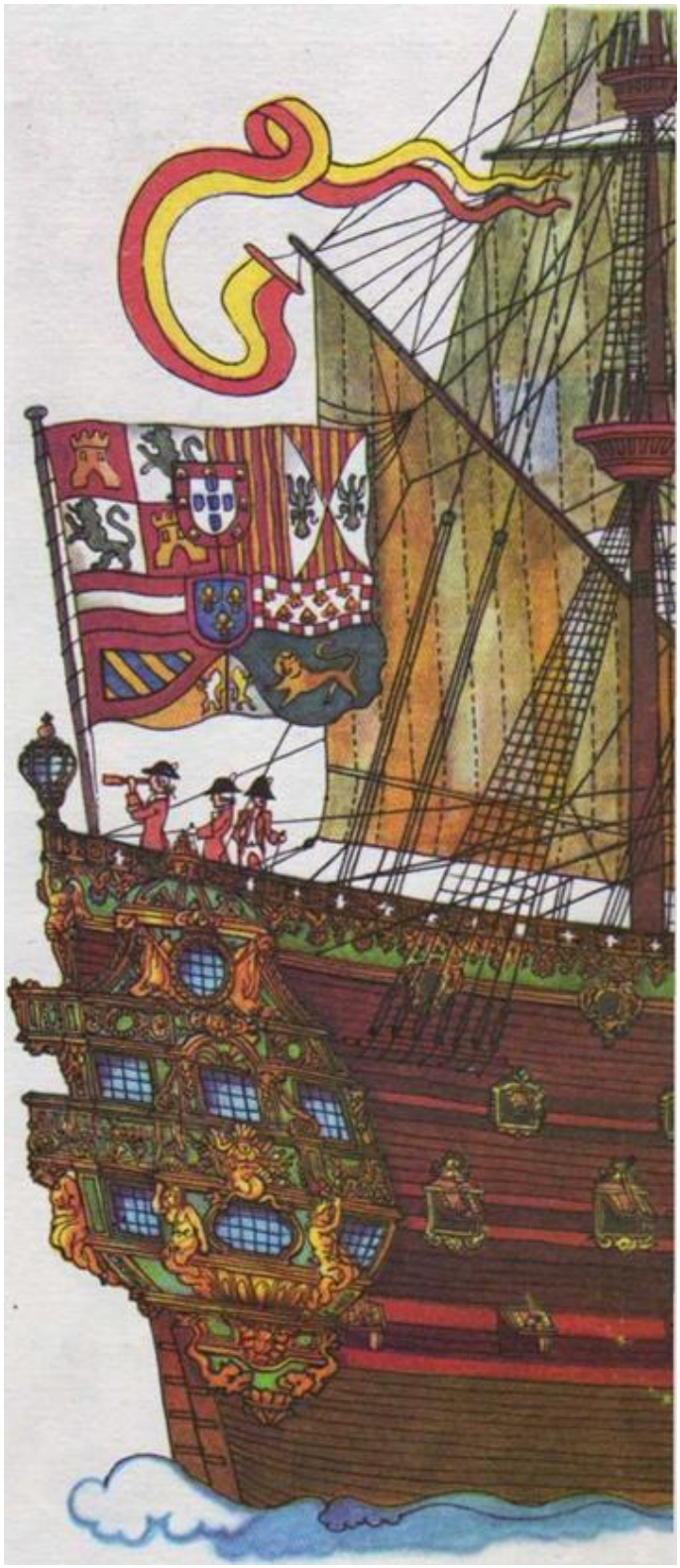

Bet mūsu «tupele» aizkļuva līdz Indijai. Ir gan joki: ļaudis tur jāj uz ziloņiem! Uz ielām čūskas dejo mūzikas pavadījumā…

— Mēs šoreiz atgriežamies no Austrālijas. Kuģojām veselu gadu. Turienes savannās redzējām daudz neparastu zvēru. Iedomājieties, senjor, katrs teļa lielumā, bet lec kā zaķis. Tos sauc par ķen-gu-riem.

♦ * *

— Cik skaisti ir veco laiku kuģi!

Fregates pakaļgals atgādina īstu pili: tornīši, balkoniņi, vara laternas. Kāpēc lai kuģi neizrotātu? Kuģis taču ir jūrnieka mājas. Ja esi devies jūrasbraucienā, tad zini — uz ilgu laiku.

KĀ IZVEIDOJAS KRIEVU FLOTE

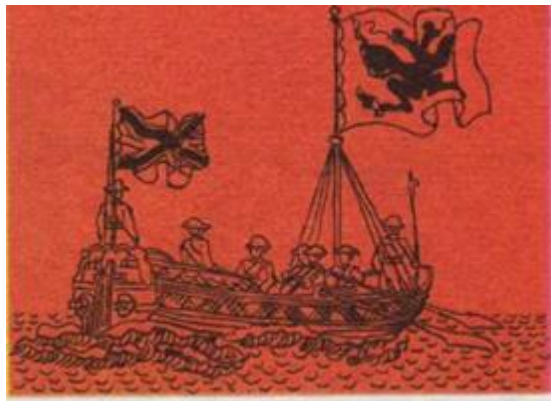

Pētera I kuģītis.

Pēteris Pirmais bija neparasts cars. Lai iemācītos būvēt kuģus, viņš aizbrauca uz Holandi un tur iestājās darbā kuģubūvētavā — par strādnieku.

Kuģis «Ērglis». Tas uzbūvēts 1668. gadā.

Apraudzīt caru reiz atbrauca bajāri. Viņiem pretī no kuģa apakšas izklumpačoja meistars ar ēveli rokās, aplipis ar ēveļskaidām un kaņepājiem. Bajāri, caru pazinuši, tūliņ nokrita viņa priekšā uz ceļiem. Holandieši sāka smieties… Vēlāk kuģi vajadzēja nolaist ūdenī. Pēteris kuģa pakaļgalā izsita ķīļus, aiz tauvas saturēja kuģi.

Ar šādu kuģi devusies jūrā krievu jūrnieki pirms 250 gadiem.

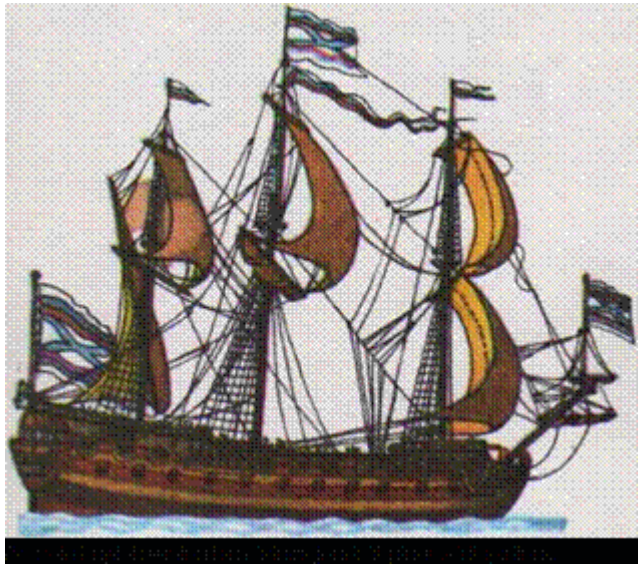

Nākamos Krievijas flotes stūrmaņus un admirāļus Pēteris sūtīja mācīties uz dažādām Eiropas zemēm. Kotlinas salā uzbūvēja jūras cietoksni un Kronštates ostu. Auksts vējš dzenāja pa Baltijas jūru sīkus, niknus vilnīšus. No salas cits aiz cita atgāja pirmie krievu kuģi.

Pirmais Baltijas flotes kuģis «Poltava».
1712. g.

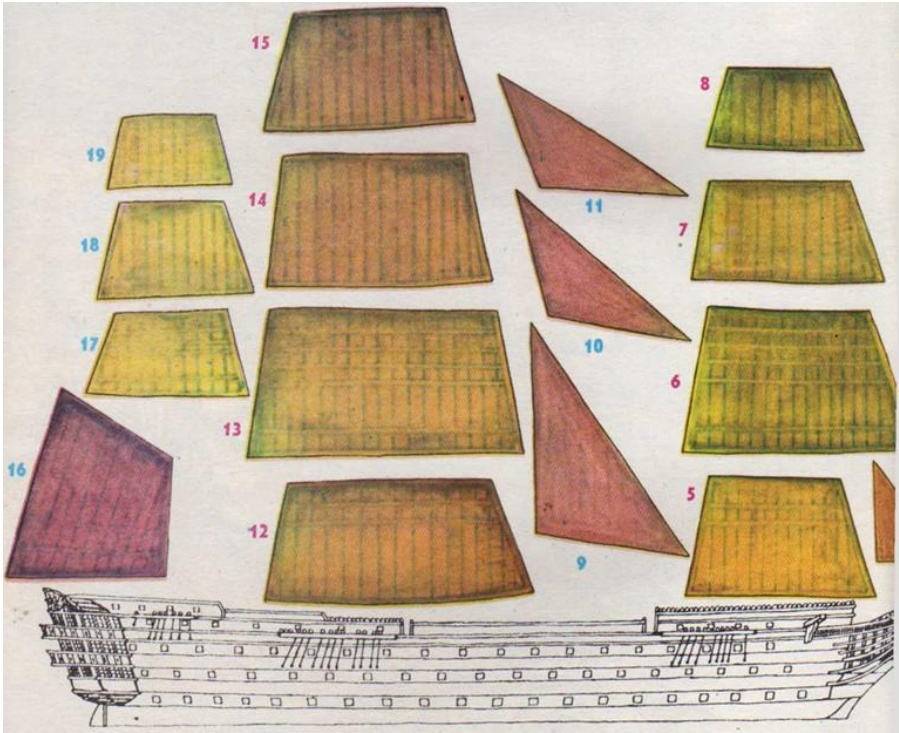

— Burinieks visādā ziņā ir labs kuģis. Turklāt tur valda tīrība: uz klāja var kaut baltā kreklā likties guļus — nenosmērēsies. Burinieks iet klusu, tikai masti reizēm iečīkstas. Ar to var aizkuģot līdz jebkurai tālai zemei, ja vien burās pūš vējš. Vienīgi grūti iegaumēt…

— Ko grūti iegaumēt?

— Buru nosaukumus. Tie ir sasodīti grūti!

1 — fokstaksels;
2 — priekšējais stenstaksels;
3 — klīvers;
4 — bomklīvers;
5 — foks;
6 — priekšējā marsbura;
7 — priekšējā brambura;
8 — priekšējā bombrambura;
9 — grotstaksels;
10 — grotstenstaksels;
11 — grotbomstenstaksels;
12 —-grotbura;
13 — grotmarsbura;
14 — grotbrambura;
15 — grotbombrambura;
16 — bezānbura;
17 — krūzmarsbura;

18 — krūzbrambura;
19 — krūzbombrambura.

Burukuģis griezumā. Redzamas kuģa kravas telpas, lielgabalu bateriju klāji un pakaļējais kapteiņa tiltiņš.

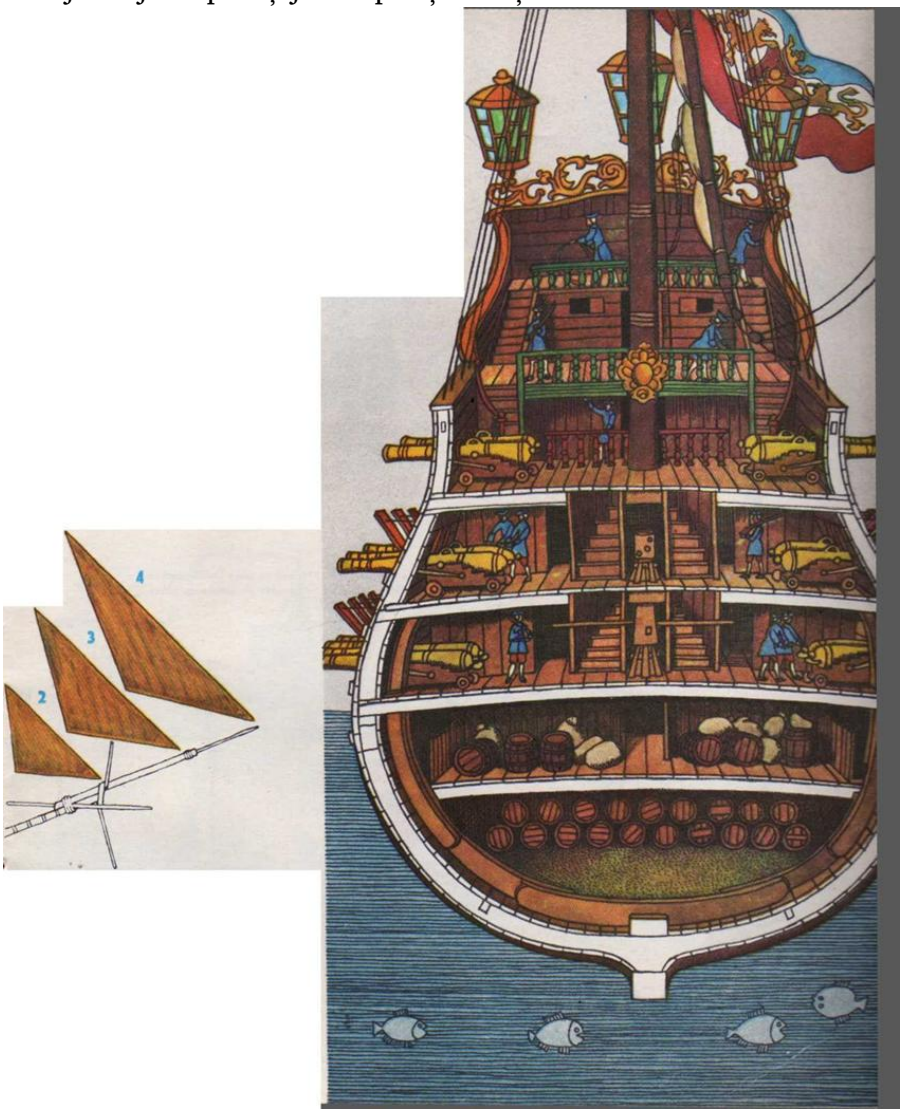

NEVEIKSMĪGAIS «GREITS ISTERNS»

PAGĀJA GADSIMTI. BURAS NOMAINĪJA TVAIKMASĪNA.

1807. g.

«Klermonta» — pirmais tvaikonis.

1815. g.

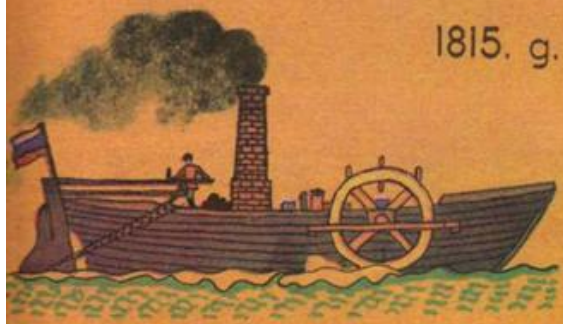

Pirmais krievu tvaikonis «Elizabete».

1838. g.

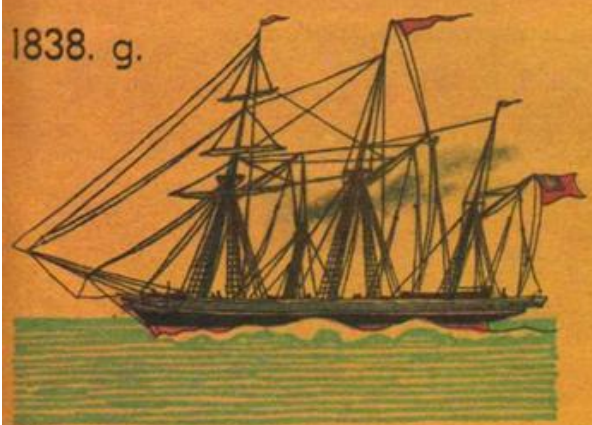

Tvaikonim «Arhimeds» kā pirmajam dzenratus nomainīja ar dzenskrūvi.

Šo tvaikoni sauca par «gadsimta brīnumu» — tas bija ārkārtīgi liels un smags kuģis. Taču gigantam neveicās. Jau pēc dažiem mēnešiem tas vētras laikā zaudēja stūri un dzenratus. Kuģi izremontēja, pēc tam tas ietriecās klintī. Pasažieri baidījās iegādāties biļetes ceļojumam ar šo kuģi.

Milzīgajam tvaikonim nācās meklēt jebkuru darbu: kara laikā tas pārvadāja zaldātus, guldīja okeāna dzīlēs telegrāfa kabeli, noderēja par peldoša cirka arēnu …

* Kad «Greitu īsternu» vajadzēja nodot lūžņos, simtiem strādnieku šo metāla kalnu grieza gabalos apaļus divus gadus.

«Greits Isterns» bija 211 metrus garš un 25 metrus plats kuģis. Uz tā borta atradās 20 glābšanas laivas un 2 mazi tvaikonīši.

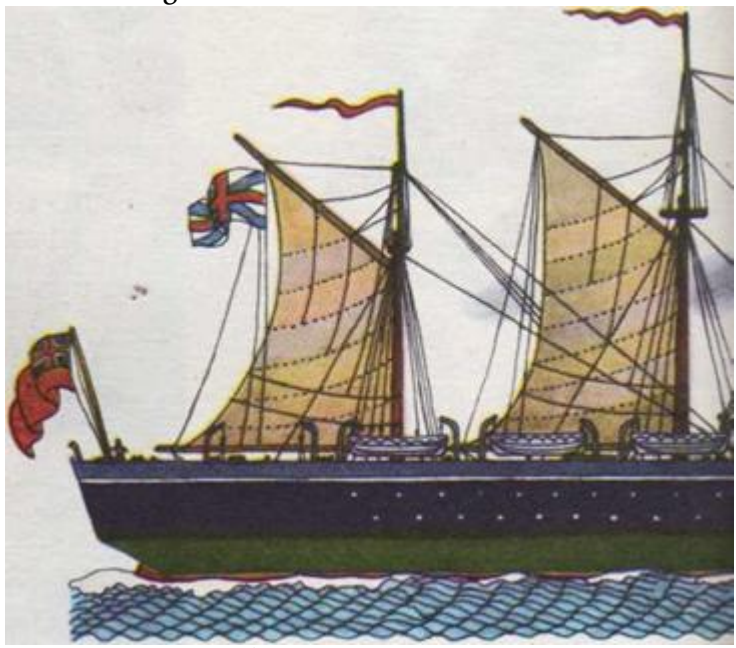

— Stāsta, ka drīz kuģiem buru nemaz vairs nebūšot!

—

Dzenratu tvaikonis, kas pirmais šķērsoja Atlantijas okeānu.

[redacted]

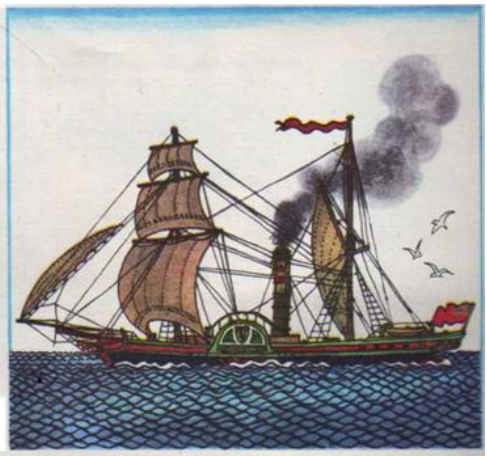

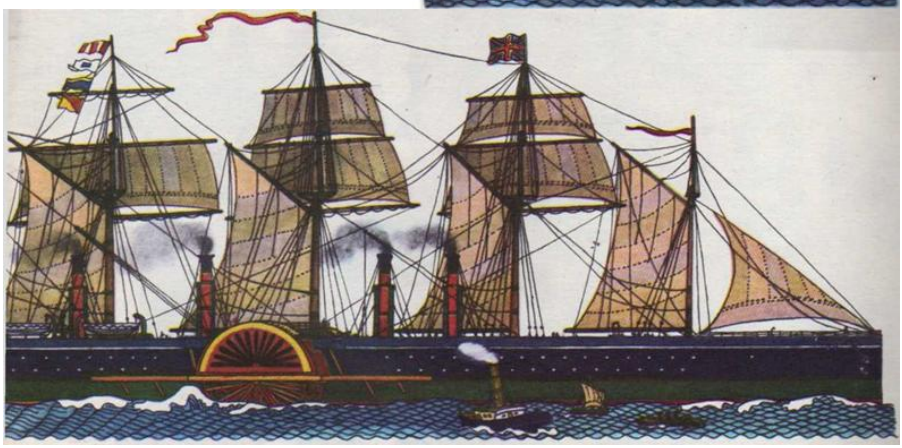

Nieki! Varbūt viņi domā kuģus dzīt ar tvaiku vien?

KREISERIS «VARJAGS»

Krievu-japāņu karš pārsteidza krievu kreiseri «Varjags» Korejā Čemulpo ostā. Ostai tuvojās japāņu eskadra.

«Padodieties!» — pārraidīja japāņu admirālis.

«Varjaga» komandieris nolēma atbildēt ar kauju. Kreiseris izgāja jūrā.

«Padodieties!» vēlreiz piedāvāja japāņu admirālis. Atbildes vietā nodunēja zalve. No

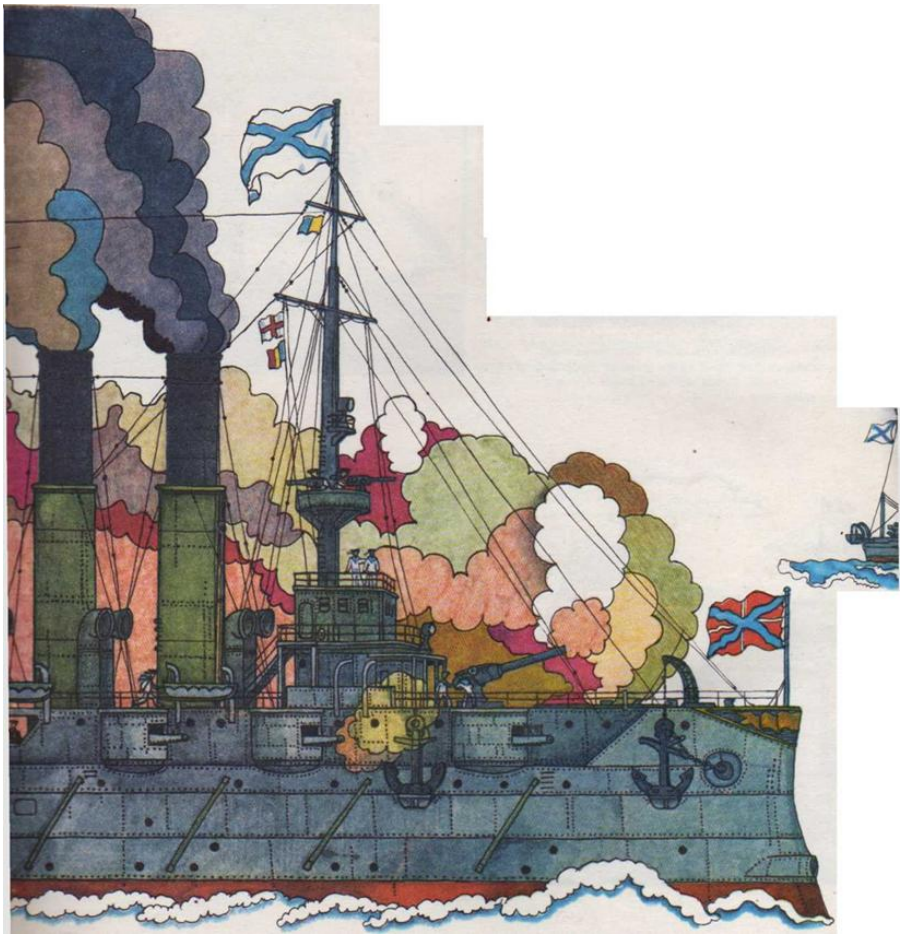

japāņu mīnukuģa izšāvās dūmu mutulis. Vēl viena zalve! Ienaidnieka kuģis nogrima.

«Monitors» — pirmais vienlaidmetāla karakuģis ar grozāmu torni.

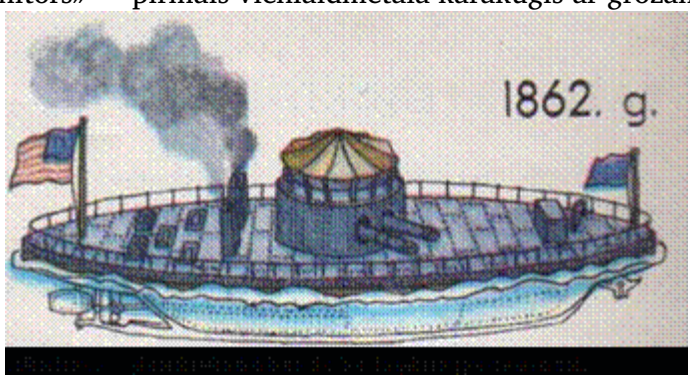

Taču spēku samērs nebija vienāds. Japāņu šāviņi tikpat kā apbēra «Varjagu».

Krievu bruņukuģis «Pēteris Lielais».

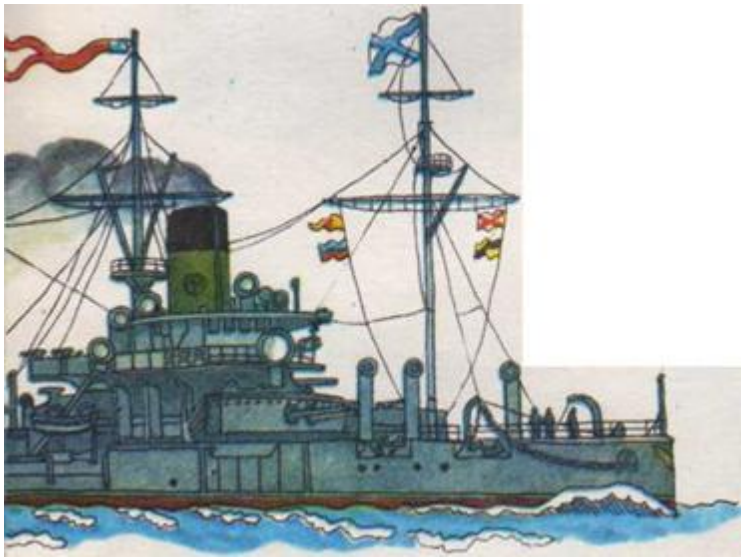

Pēc admirāļa Popova projekta uzbūvētais apaļais kuģis «Novgoroda».

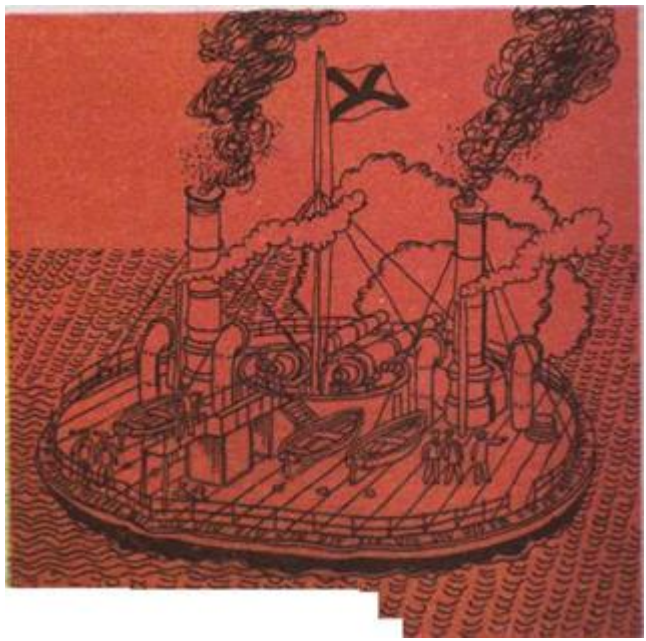

Sašautais kreiseris pagriezās atpakaļ. Tas nepadevās ienaidniekam: kuģa mastā joprojām plīvoja karogs.

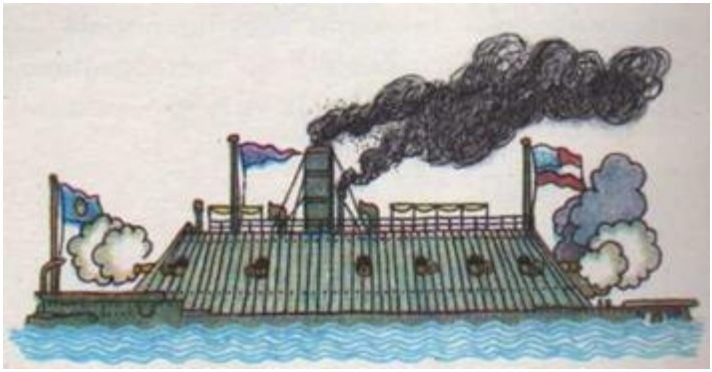

«Merimaks» — to saukāja par «bruņurupuci».

K Ā uzbŪvĒja apaĻu kuĢi

Karš turpinājās, un admirāļi gudroja, kā uzvarēt ienaidnieku.

Viņi lika uzbūvēt apaļu bruņukuģi, kas varētu vienlaikus šaut uz visām pusēm, un izbrauca ar to jūrā.

Bums! — izšāva kuģa lielgabals, un kuģis .sāka griezties apkārt kā vilciņš.

— Nemaz nevar trāpīt mērķī, — skumji noteica admirāļi. Viņi bija aizmirsuši, ka nepietiek, ja no kuģa var šaut. Tam jāspēj arī turēt pareizo kursu.

PAZUDIS P ĒrtiĶĪtis

Kādam pasažierim uz dīzeļkuģa izbēga pērtiķītis.

— Kur viņš, nabadziņš, varēja nozust? — brīnījās pasažieris.

Viņš pārlūkoja kajīti — nav! Tad devās meklēt pa visu kuģi. Ielūkojās stūres būdā uz kapteiņa tiltiņa — tur stūrmanis dežurē pie kuģa stūres, kapteiņa palīgs kartē iezīmē kuģa ceļu. Ielūkojās mašīnu nodaļā — mašīnisti ne acu nenolaiž no mēraparātiem, uzmana motorus. Ielūkojās virtuvē — desmit

Okeāna dīzeļkuģa pasažiera biļete.

pavāru gatavo pusdienas vismaz tūkstotim pasažieru. Bet pērtiķīša nekur nav!

Pasažieris iegriezās salonā, baseinā, uzkāpa uz pastaigu klāja. Nekur nav! Kur tas varēja noslēpties? No šīm nepatikšanām viņam pat galva sāka sāpēt. Pasažieris atgriezās kajītē, sāka meklēt čemodānā tabletes, bet tur uz viņa tīrā krekla mierīgi guļ pērtiķītis.

— Re, kur tu esi! — iesaucās pasažieris. — Bet es tevis dēļ visu dīzeļkuģi izložņāju… Pusi dienas nostaigāju apkārt. Ir gan milzenis!

Vesela peldoša pilsēta.

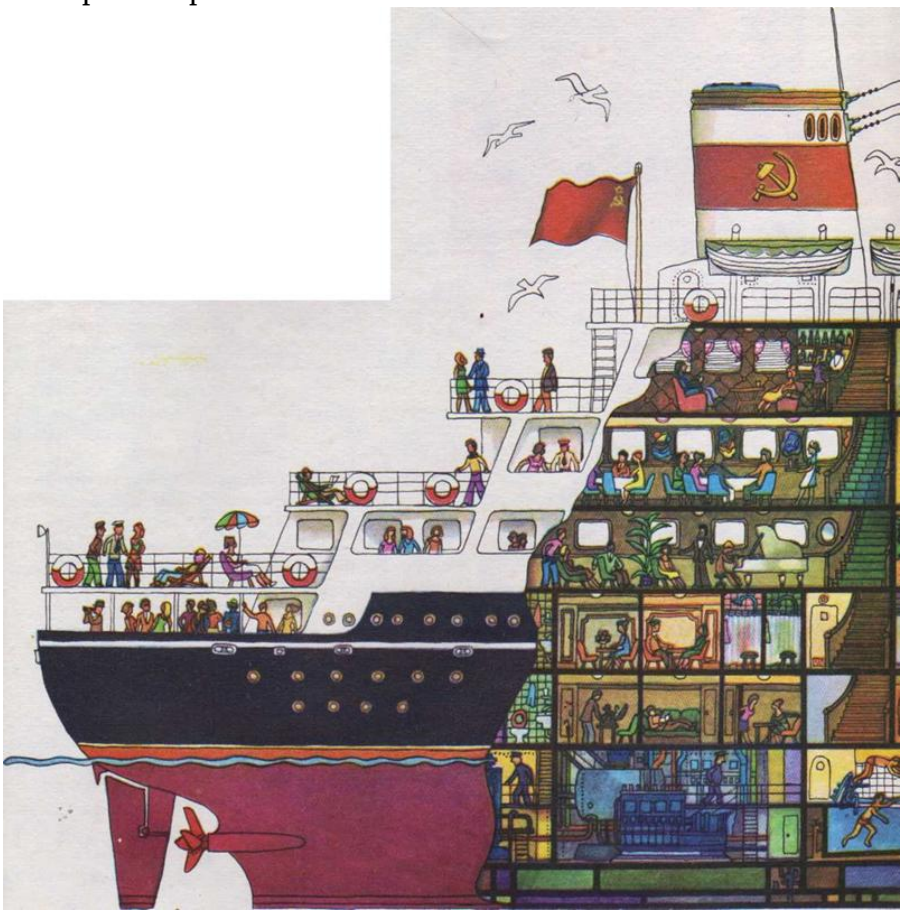

L ĪnijkuĢis «marats»

Līnijkuģis «Marats».

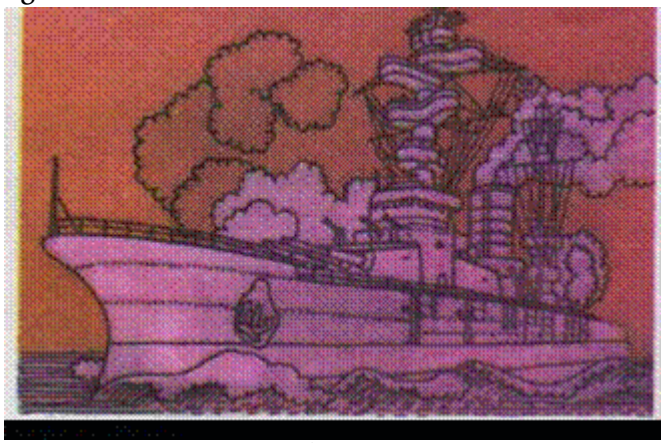

Fašistu bumba trāpīja līnijkuģi «Marats», kad tas stāvēja piestātnē. Ūdens sāka plūst kuģa tilpnēs, un līnijkuģa priekšgals nosēdās uz grunts.

Norisa karš, bija ziema. Ļeņingrada atradās aplenkumā. Virs pilsētas nepārtraukti parādījās lidmašīnas. Kauca sirēnas. Uguns zalves apjoza horizontu. Pilsēta bija bloķēta. Ienaidnieka lielgabali draudīgi stāvēja visapkārt pilsētai un apšaudīja Ļeņingradu. Lai pret tiem cīnītos, nepietika artilērijas.

Raķešu karakuģis, kura apbruņojumā ir raķetes.

Tad uz līnijkuģa ieradās strādnieki. Metinātāji nogrieza aizlauzto kuģa priekšgalu, aizlāpīja korpusā visus caurumus. Atslēdznieki

izremontēja artilērijas torņu motorus. Vecais līnijkuģis atdzīvojās. Atskanēja komandieru komandas, matroži stājās pie lielgabaliem, sāka rīkoties, un stobri izslējās augšup.

Atomzemūdene.

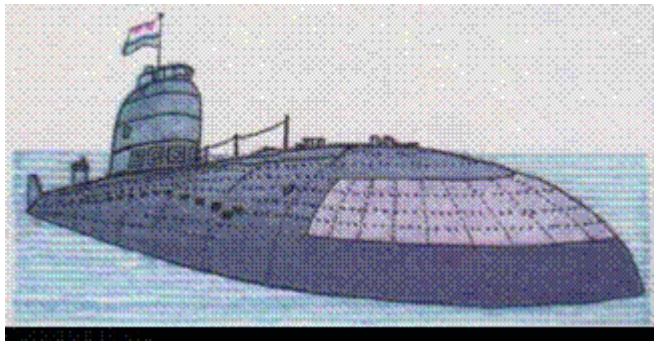

Nodārdēja šāviens. Pretī ienaidniekam kaukdams aizlidoja pirmais lādiņš, tik liels kā čemodāns. Tagad vajadzēja tikai kādam fašistu lielgabalam izšaut, lai pret to tūlīt vērstos «Marata» lielgabalu uguns. Ievainotais kuģis atkal piedalījās kaujā.

♦ * *

— Cik liels un varens ir raķešu kuģis! īsts tērauda cietoksnis. Tāds gan var nobiedēt ienaidnieku!

— Pareizi. Taču ienaidnieks tagad visvairāk baidās no kāda cita kuģa — no zemūdenes. Zemūdeņu flote mūsdienās ir visbīstamākā — tā arī apbruņota ar raķetēm, turklāt nav redzama.

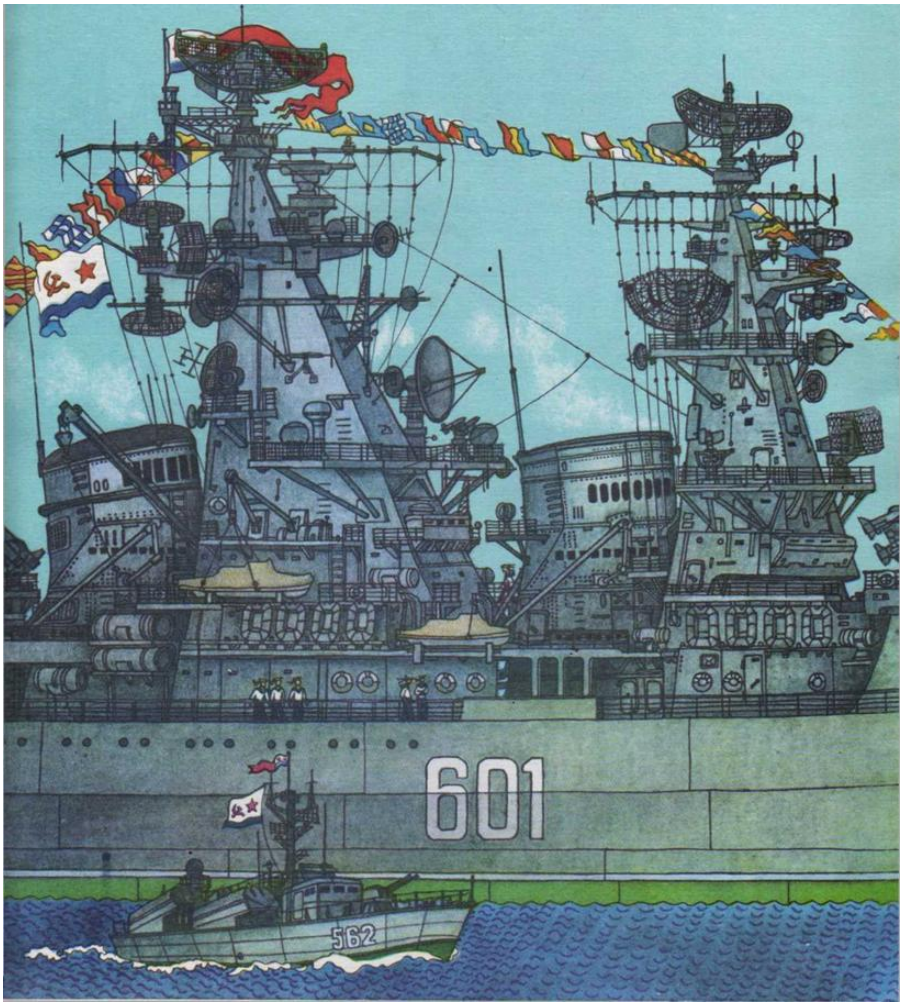
601
562

KĀ TRANSPORTĒJA ZILOŅUS

Reiz kāda zooloģiskā dārza direktoram vajadzēja nosūtīt pāri okeānam ziloņus. Viņš tos ievietoja sprostos un aizveda uz ostu. Ziloņi tur mielojās ar burkāniem, bet direktors skrēja no viena kapteiņa pie otra, cenzdamies tos pierunāt uzņemt neparasto kravu.

— Nevaru! — teica lietkoku transportkuģa kapteinis. — Es pārvadāju baļķus un dēļus. Kur lai novietoju jūsu ziloņus?

— Kas jums nāk prātā! — noplātīja rokas refrižeratora kapteinis. — Mums kravas tilpnēs atrodas saldēšanas kameras. Jūsu ziloņi tur sasals ledū.

— Nav iespējams, — atbildēja tankera kapteinis. — Kuģis līdz lūkai uzpildīts ar naftu.

Tikai sauskravu kuģa kapteinis beidzot teica:

—

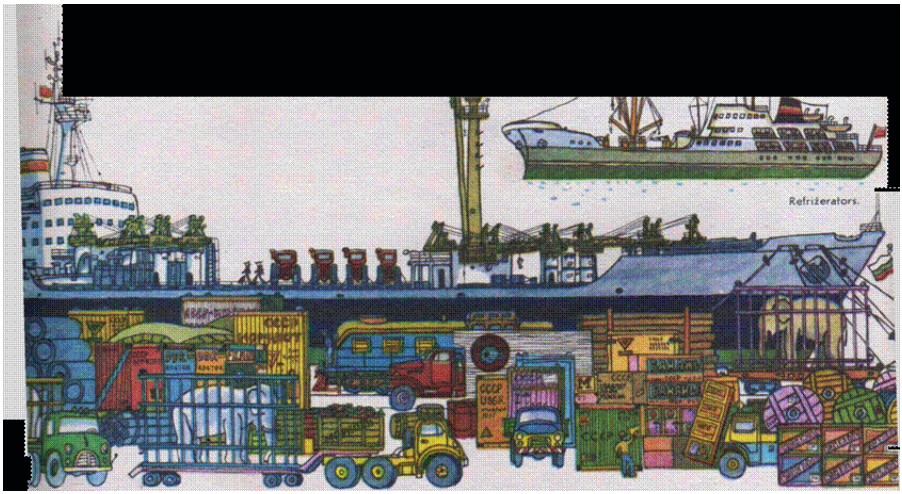

Ziloņus? Kaut vai simtu. Novietosim jūsu sprostus pamīšus ar traktoriem. Ceļā ziloņi jutīsies lieliski.

Tā ziloņus aizgādāja pāri okeānam.

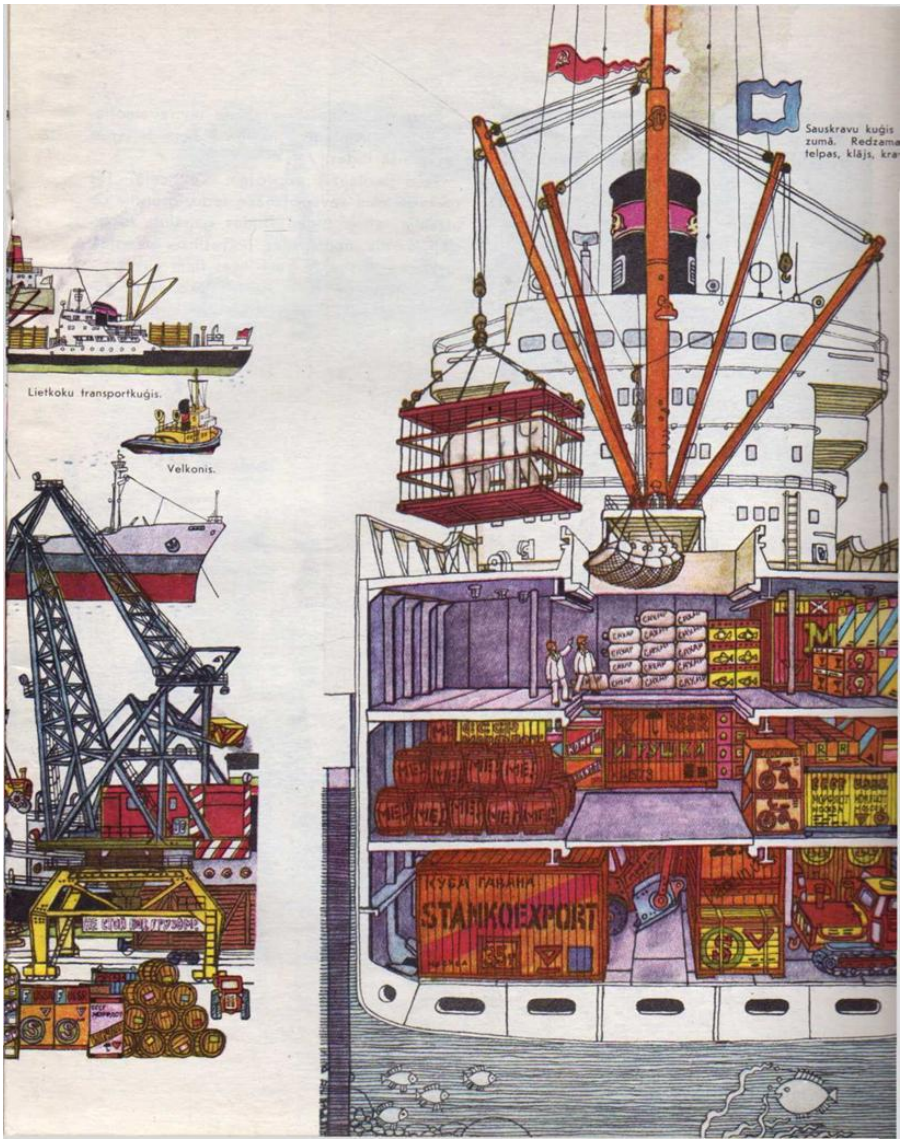

Starp itāliešiem bija slimie un ievainotie. Pārtikas atlicis pavisam maz. Zem teltenes jau plaisā ledus.

Taču ledlauzis joprojām vēl ceļā. Tas gremdē zem sevis plānāko ledu, drupina un aizstumj sānis biezos ledus gabalus. Ja ledāji uzreiz nepadodas, «Krasins» atkāpjas, ieskrienas un ar sparu triecas tiem virsū.

Tad pie horizonta itālieši ieraudzīja dūmus. Pēc tam jau varēja saskatīt kuģa mastā sarkanu karogu. Tas bija «Krasins». Kad uz

LEDLAUZIS «KRASINS»

Vairāki itālieši ar dirižabli devās uz Ziemeļpolu. Pieturējās stiprs sals. Dirižablis apledoja un krita lejup. Itālieši nosēdās uz ledus.

Viņiem palīgā steidzās padomju ledlauzis «Krasins».

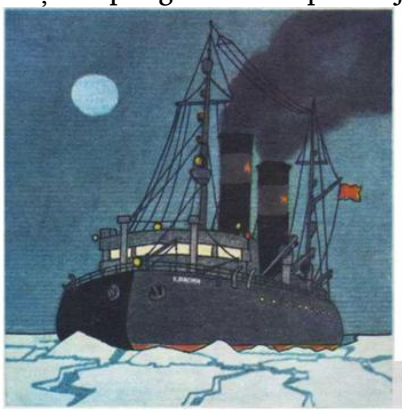

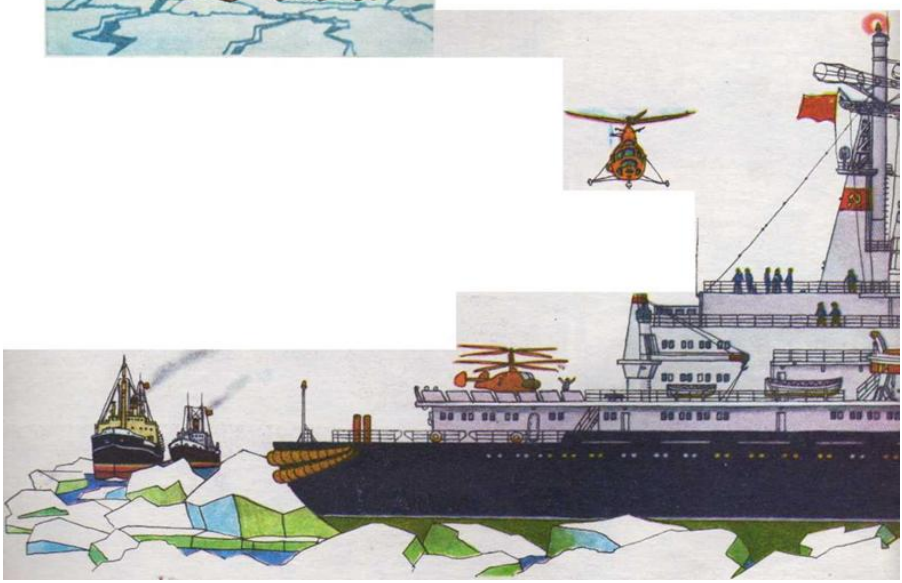

Ledlauzis «Litke».

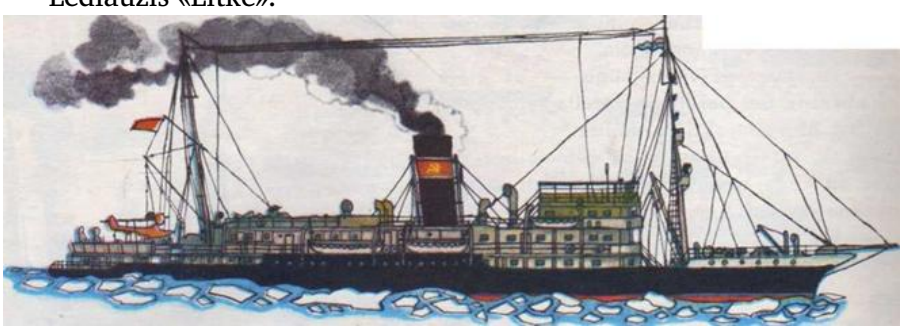

Atomkuģis «Arktika».

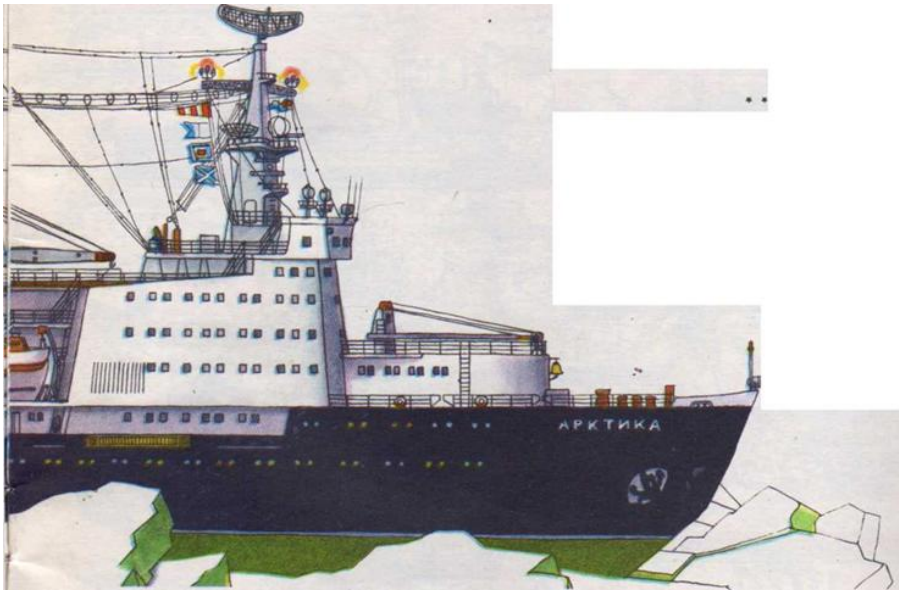

— Vai vislielākie ledlauži ir atomledlauži?

— Jā, tie ir mūsējie atomledlauži «Sibirj» un «Arktika», kurus izmanto mierlaika vajadzībām.

— Kas tie par kuģiem, kas tur redzami jūrā? Tie nepavisam nav līdzīgi iepriekšējiem. Lūk, kur viens brauc — šķīvjveida antenas vien redzamas.

tā borta uzcēla cilvēkus, tie aiz prieka apraudājās. Kā pēdējo no ledāja uzcēla augšā telteni. Arī tā bija koši sarkanā krāsā, lai no tālienes var pamanīt.

— šis kuģis ir kosmonautu palīgs. Tas uztur sakarus ar kosmonautiem.

—

Re, kur vēl viens kuģis — uz klāja ceļamkrāns, bet pakaļgalā pacelta zemūdene. Vai tas nav ūdenslīdēju palīgs?

— Jā, tas ir jūras dzīļu pētniecības kuģis. 5ā kuģa zemūdene ienirst līdz pašām okeāna dzīlēm.

— Cik daudz dažnedažādu kuģu! Un tie visi cits par citu dīvainăki!